

TEÁVAL FESTETT VIDÉK

MILORAD PAVIĆ

– Az a dolog, ami leghasonlóbb a gondolathoz, a fájdalom – suttogeta Riznić asszony, ismét utazott, betegségét a szíve alatt hordva. Ugyanazokon a helyeken Velencétől és Berlintől Svájcig, amelyeken egykor férjével barangolt, kutatva az ételek és borok után, amelyek meghalnak, kutatott az egészség után, amely kialudni és eltűnni készült. Orvostól orvosig, fürdőhelytől fürdőhelyig viselte Riznić asszony szép kezének hüvelykujjain a gyűrűket, Ževuski dédnagymamái függőit, melyek mindegyikének kövében egy csepp méreg volt, költöztette ruháit, szegélyükben levendulával, és betegségének Európát mutogatta.

– Na, betegségecském, hogy megvendégelnek – mondogatta abban az időben, amikor olyan hosszú szúrások jelentek, mint a bővített mondat, úgy, hogy azok a fájdalmak, a beszéd számlájára hosszabbodtak, amely arányosan rövidült, és helyet adott nekik. Akkor egy londoni gyógyászt ajánlottak neki. Bretagne-ban egy korty bort vett magához, vonattal, amely hajóra szállt, átment a La Manche-on, és Angliában kiköpte a bort. A rendelőben ülve helyezgette át gyűrűit egyik ujjáról a másikra, az orvos megvizsgálta, csóválta a fejét, és azt mondta:

– Egyetlenegy tanácsot adhatok. Éljen a jelenben. Így kiegyenlítődik az egész világgal. Mert mi tulajdonképpen mindig halottak vagyunk a holnapunk számára. A holnapban nem vagyunk jelen, mintha soha meg sem születünk volna, a jövőben el vagyunk temetve, mint egy mozgó sírba, amely az időben költözik és szövik elöttünk, a végső kimenetelt a következő huszonnégy órára halasztva. Aztán akkor, egy nap, mi utolérjük azt a holnapot. És az a holnap, amelyben nem létezőnk, amelyben soha előbb nem voltunk, átmegegy és betelepül a mi mai napunkba. És akkor mindennek vége. Nincs többet holnap. Gondoljon mindannyiunkra, akik ugyanabban a helyzetben vagyunk, és meglátja, hol áll maga . . .

Elszörnyedve a megkerülhetetlen ítélettől, Amalija Riznić megszökött Londonból. Visszatérésekor, az ebédlőkocsiban, véletlenül egyik útítársa elmesélte neki, hogy valahol Európában gyógyhatású sár van, ami gyógyítja azokat a betegségeket, amelyeket Amalija Riznić hordoz és táplál, mert aban az időben a betegség Amalijában elkezdett félelmetesen sokat enni. Majdnem hogy azt lehetett mondani, hogy Amalija asszony harmadszor, ezúttal betegsége miatt, rá volt kényszerítve, hogy körbejárja mindazokat a drága vendéglőket a kontinensen, és hogy fájdalmait válogatott ételekkel táplálja, amelyek már nem estek jól neki. Utitársnője emlékezetéből megemlítette a sár nevét, és Amalija asszony felírta azt tollas gallérijának szalagjára. Úgy hangzott: „a macska sara”.

Az első éjjeli szálláson, Bretagne-ban, Amalija asszony szerzett egy Európa térképet, és megpróbálta megtalálni azt a helyet. Úgy tűnt neki, hogy amint egy pillantást vet a térképre, valahogy rögtön megtalálja. De ilyen hely nem volt a térképen. Párizsban egy másikat vett, nagyobbbat, és azon kereste ugyanazt a helyet, de ismét mindhiába. Azután Brochhaus lexikonját vette kézbe, és ott próbált a vágyott névre találni, de kiderült, hogy azt se tudja, milyen nyelven kell hogy keresse. Mert az elnevezés, „a macska sara”, franciául teljesen másképp csengett, mint németül vagy oroszul. Milyen kezdőbetű alatt kell keresnie? Akkor Amalija asszony eldobta a lexikonokat és a térképeket, és szóban kezdett el kérdezősködni. Franciaországban nem találta nyomát sem, így úgy döntött, hogy visszatér Bécsbe.

Hullott a hó, kinyitod a szád, és befújja a nyelvedet. Fájdalmi kórusban jelentkeztek, és Amalija asszony pontosan megismerte egyiket közülük, amelyet karnagnak nevezhetünk. Pillanatokra úgy érezte, hogy fájdalmait eljátszhatná furulyán. Sajnos, Bécsben sem tudta senki útba igazítani. A személyzetét a vasútállomásra küldte, hogy kérdezősködjének, és egy mozdonyvezető azt mondta a szolgájának, hogy az egyik utastól, aki sárral gyógyítkozott, azt hallotta, hogy egy ilyen hely után érdeklődött, és aztán Pest irányába utazott. Így Amalija asszony elment az anyjához Pestre.

Az apja már rég nem volt az élők között, az anya alig hallotta a mondottakat. Rátalált, lélektelen szemei olyanok voltak, mint a tiszta jeges hó, és egy pillanatra az anya és a lány pillantásai megérintették egymást, és valami olyant hoztak létre, mint az összekapcsolt edények. De ez csak egy pillanatig tartott.

– Csak kenyeret, ruhát, cipőt és utálatot képes az ember nagy mennyiségben elhasználni – gondolta Amalija asszony Pesten. – Minden másból, szerelemből, bölcsességből, szépségből nagyobb mennyiségben van a világon, mint amennyit el tudunk használni. Mindig túl sok értékes dolog, és sose elég egyszerű . . .

Az apa még élő barátai, akiket meglátogatott Budán, nem hallottak „a macska saráról”, bár az övék volt a magyar puszták jó része. Valamennyien közülük valójában tudták, hogy gyógyhatású sarak vannak délen, de fogalmuk sem volt arról, hogy abból a sárból van-e, amelyiket Amalija asszonynak ajánlottak. Azt tanácsolták neki, hogy induljon meg Pesttől a Balaton felé, és aztán délre Kaposvár irányába, és közben kérdezősködjön.

Az idő szép volt, a betegség az esőt várta, és visszafogta magát benne egy pillanatra, Amalija asszony a szexuális csészéjébe sóhajtott, fonott ládját ruhákkal és Riznić nagyapa borával töltötte meg, aztán egy kísérővel és a kocsisal útnak indult. Kolbászon gyűrott pogácsát és tormával töltött savanyú paprikát vitt, amikor egy reggel, amely olyan tiszta volt, mint az ötödik évszak virradása, Amalija asszony egy porral és sárral teli pusztán ébredt fel. Sehol nem volt

egy élő lélek. Csak a végtelenség volt előttük és a kocsi mögött a csillagok végtelen pillantásaitól volt barázdált. És csak néha feketedett be az ég, gyors madárfelhő közepette. Amalija asszony már harmadik napja utazott délre, a sár rossz szagát érezve, de ez nem az a sár volt, amelyet keresett. Hamarosan a kocsis nem tudta, hogy hol vannak. Lement a kocsiról, tehetetlenül szétnézett maga körül, és megharagudott. A tenyerébe köpött, összezsapta kezét, és arra ment, amerre a köpés fröccsent. Délután ismét valamilyen sárra akadtak, és előttük füst körvonalai látszódtak. Közelebb mentek, és meglátták a dinnyeföldet. A szőlőcsész kukoricát sütött. Fölajánlotta nekik, hogy vegyenek dinnyét, egy nagy érett görögdinnyét, egyenek belőle és hüljenek le, ötökölnyit pedig, hogy vigyenek magukkal, és tegyék el télire. És megkínálta őket sajtos sült kukoricával.

– A sajt, asszonyom, nagy úr – fűzte hozzá – sokat kell körülötte szaladgálni.

Amalija asszony felfigyelt az emberre. A meztelen testén suba volt. Füleiben függő helyett kereszttek.

– Hol vagyunk? – kérdezte.

– Bácskában, hol lennének?

– Hogy hívják ezt a helyet?

– Sár.

– Csak sár?

– A macska sara – fűzte hozzá a csész.

– Szóval, itt vagyunk – lélegzett fel Amalija asszony, és kioldotta kalapja szalagjait.

– És gyógyít-e?

– Gyógyítja azt, aki nem halt meg. Jó föld: eleven embert tud szülni!

– Ki tudna itt fürdőhelyet bérelni?

– Nem tudom, meg kell kérdezni a tulajdonosokat.

– És van itt valaki közülük?

– Senki már ötven éve – válaszolt az ór –, én egyedül vagyok itt. Az uraság messze van. És többé nincsenek többes számban.

– Hogyhogy? – kérdezte Amalija asszony.

– Úgy, az öregúr meghalt. Most csak egy fiatal asszonyunk van.

– És hol van ő?

– Isten tudja. Talán ő maga sem tudja, hogy hol van. Azt mondják, nem fürdik Szt. Prokópiuszkor. Valahol csavarog a világban, és nincs nyugta. Az járja, hogy pillanatnyilag Pesten van.

Akkor Amalija asszony gondolatban pesti kortársai neve után kezdett kutatni. És egyszerre ránézett az éppen megvásárolt görögdinnyére.

– Hogy hívják az asszonyodat? – kérdezte és kapta is a választ, amelyet már megsejtett az olvasó is.

– Amalija Riznić, férje után Pfiszter . . . Biztosan ismeri a sorsát – válaszolt az őr –, biztosan hallott róla . . . Vele történt az a fiával. Ritka dolog. De tanulságos. Az ő istene, a kis Pfiszter istene, még nem nőtt fel abban a döntő pillanatban. Egyszerűen az isten lassabban ért meg, mint a gyerek. Az isten még kiskorú volt abban a pillanatban, és nem volt képes megtartani a gyereket és lelassítani lépteit, ahogy megfékeztek és megtartottak itt bennünket a mi isteneink. Őt senki nem óvta meg a tudás almájától. Egyedül ízlelte meg, és egyedül is ment el innen, a paradicsomból, az önkéntes földi üldöztetésbe. Mert akinek kinyílik a szeme, világot kell hogy változtasson.

Amalija Riznić férjzett Pfiszter, egy pillanatra mintha megsüketült volna, azután levetette cipőjét és harsinyját, és egyenest a sárba taposott. A megmentő húsbe, a saját fekete és zsíros földjébe. És az a föld elfogadta és befogadta talpait, mintha itt akarná elültetni őket.

SZILÁGYI Miklós fordítása